

Szakonyi Károly

Valahonnan Valahová

Finta József kiállítása

Ha Finta József mögött megnyitnánk az idő kapuját, egy végtelen hosszú útra léphetnénk, amely a jelentől Kolozsvárig, 1935-ig, az út kezdetéig vezetne. Finta József akkor és ott született a trianoni béke-diktátummal elszakított magyar városban, ahonnan a család, 1941-ben Nagyváradra költözött. Édesapja magyar–latin szakos tanár volt, a tanítás mellett a költészetnek élt, neve ott van például Eminescu, a jeles XIX. századi román költő fordítói – Áprily, Dsida, Kányádi Sándor – neve mellett, nem csoda, hogy Finta Józsefet ebben a családi légkörben megérintette az irodalom, ahogy Ő mondja: „amióta az eszemet tudom, írok verseket, s ha 44 késő nyarán nem menekülünk el Erdélyből, bizonyára író-szerű lény lett volna belőlem." De elmenekültek a váradi bombázások, a közeledő front elől, emlékei szerint infernális körülmények között, Debrecenig teherautón szorongva, onnan tovább – mert a front, a háború a nyomukban loholt – szekéren, Budára, ahol a Citadella alatt kaptak szállást, szinte beleszaladva a háború még nagyobb poklába, a főváros ostromába. Negyvenöt őszén, amikor megindult az iskolákban a tanítás, a Lónyay Utcai Református Gimnáziumnak lett a tanulója. Érettségi után, bár továbbra is a művészet vonzotta, családi tanácsra az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem építész karára iratkozott be (ahol azért közben a rajzi tanszéken demonstrátor lett), és amikor 58-ban diplomázott, a mesteriskola elvégzése után a LAKÓTERV Vállalathoz került, 36 évig dolgozott itt, a ranglétrán feljutva az igazgatóhelyettesi-főépítészi posztra. Első sikerét itt érte el a Dunaújvárosi garzonházzal 1961-ben, 1965-ben pedig Ybl-díjat kapott.

Na mármost: az előbb említett, Kolozsvártól idáig tartó utat az említett LAKÓTERV-időtől kezdve jelentős, nagyszerűbbnél nagyszerűbb épületek szegélyezik, középületek, szállodák sora, olyanok például, mint a Hotel Forum a Duna-part pesti oldalán, a Buda Penta, a Novotel, az elegáns Grand Hotel Corvinus Kenpinski, a Duna Intercontinentál (mai nevén Hotel Marriott) és a többi, a főváros vendégeit váró szállás. Gondolom, hogy a dolog nem úgy történik, hogy az építész gondol egyet, és megtervez, majd felépít *például* egy szállodát,

bár megrendelésre, de gyanítom, hogy Finta Józsefnek amúgy is különös vonzódása lehet a hotelokhoz, az emberi szállásokhoz, hiszen – ahogy írásait ismerem – nosztalgiája, az elveszett és biztos otthon iránt betölti az életét.

Ezzel térjünk is át kiállításunk lényegére, Finta József irodalmi – művészi alkotásaira, ám mielőtt elhagynánk az építészt, el kell mondanunk azoknak, akik kevésbé ismerik az útját, hogy 1994-ben megalakította a jelentős létszámmal működő Finta és Társai Építészeti Stúdiót, ahol tovább gyarapította épületeinek számát, az úgynevezett Rendőrpalotát, a főkapitányság székházát, a West End City Centert és számos középületet a fővárosban és vidéken. Hazai és nemzetközi sikerei számosak, beleértve az Amerikai Építészeti Intézet tiszteletbeli tagságát, a címzetes egyetemi tanárságokat, a műszaki tudományok doktora elismerést, az MTA- és az MMA- tagságot, publikációinak hazai és külföldi sokaságát, díjait: közülük a Kossuth-díjat, a Prima Primissimát, a budapesti Díszpolgárságot és talán a legfontosabbat: a Nemzet Művésze kitüntetést.

De most már igazán a művészről. Finta József úgy véli, ha megelégedett is a pályaválasztással, ha örömét lelte is a munkásságában, de elhagyta a múzsát. Szerintem nem hagyta el. Nem hagyta el sem a képzőművészetet, sem az irodalmat. (Zárójelben: az épületek megálmodásához is költői lélek kell.)

Ezen a kiállításon grafikák és versek láthatók. Talán különös, hogy versek látványként is szerepelnek, akár a kifüggesztett képek. De azért, mert összefüggenek. Útirajzokat láthatunk, finom vonalú tollrajzokat katedrálisokról, klasszikus épületekről, utcarészletekről, tussal – náddal tájakról, és versek, melyekben a költő a láthatót költészetté alakítja. Nagyszerű utazás ez képben és versben, a *Valahonnan Valahová* útján, erdélyi falvak házai, templomai, a bikali dombok, egy vistai csűr a velencei Rialto mellett, elhagyott gerendakapu, a római Szent Péter tér vagy a Campo dei Fiori, a cordobai Nagymecset, egy párizsi utca, a roueni a katedrális szomszédságában. Fut a rajztoll a papíron, a filc a párizsi Pont Saint Michel boltívének tükröződését láttatja a Szajnán, elég csak egy kis részlet, egy fal, egy tető, vagy néhány vonás a mallorcai kis utcáról, és máris ott vagyunk, vajon miért? Miért valódibb élmények így santorini dombra zsúfolt házai, egy velencei laguna vagy a firenzei Piazza del Duomo, mintha fényképen vagy videón látnánk,, miért hoz lázba inkább, miért gyönyörködtet jobban, mint egy precíz digitális felvétel? Ha Finta ugyanezt lefényképezné, nem élveznénk-e ugyanúgy? Aligha. Mert rajz közben a rajzoló maga teremti meg a látványt, szó

szerint *teremti,* a valóságból egy hűségesebb *fintai* valóságot, jobban, mint bármely technikai eszköz, hiszen sajátos hangulatú szemlélés vezeti a tollát. A személyiség és személyesség van a rajzokban. Maga Finta József.

A versekben feléled mindaz, amit ezek a látványok sugallnak. *A vaporetto állomás kongat,/ ha a hajó jön, s nekinyomja testét –/ még mordul egyet, s a motor leáll,/ Széthull a hang – és megvágja az estét…* – jelenik meg versben Velence. *Most itt ülünk a del Mar csarnokában/ S nézzük a pillér bordás-bőrű testét/ Feszülő vággyal nyújtóznak az izmok/ Hogy fenn, az ívek titkait kilessék* – idéződik fel egy barcellonai pillanat. Mennyire mienk lesz egy mallorcai este! Vagy egy firenzei hangulat! *A Dóm, hogy saját árnyékában ült, / így hallgatta márványai csendjét –/ Reánk nézett, s minket is átölelt/ Híven követve Isten-szabta rendjét.* A ritmus, a zeneiség, a lélek mélyéről fakadó ámulat a Világ értékei–szépségei iránt, fények és árnyékok finom érzékelése, tehát a forma és a tartalom harmóniája teszi átélhetővé ezeket a verseket.

De nem csak az utazások emlékeiről szólnak Finta József versei. A *Valahonnan Valahová* az emlékezések költészete, a hangulatok költészete, és mondhatom, a szerelem költészete. Mert feledhetetlen az erdélyi gyerekkor, *Nekem még mindig Almás a gyökér,/ A parókia hűvös nyári álma,/ A gesztenyés, a sok-sok óriás…/ És a falu, s a kút, a mély-titok/ Reménykedek, talán még visszavárna…* És nem jó a város. Zajos és sötét, és Pesten piszkos a hó, a szürkeség megüli a kedélyt. De ha olvadni kezd az ereszen a jégcsap, és halvány levelet hajt a vén fa, amit a lakás ablakából szeretettel figyel, felcsillan a remény. Érződik a versekből, hogy mennyire haragszik a télre (meg kell hagyni, városon nem is szép, nem olyan, mint egy behavazott mező). Finta a fényt szereti, a mediterrán fényt, amiben jó élni. És ha a szerelmet említettem – szép, szemérmes szerelem ez a társ iránt, akivel jó mindig és mindenütt együtt élni az életet. *Fárasztó volt, és hosszú volt az út,/ S nem döngetek, nem nyitok több kaput…/ De vágyam van még – lehessek Veled/ S ketten, s örökké – nézzük a telet… (*Szilveszter, 2014)

Magukkal ragadóak Finta József versei. Ahogy a rajzai is. Az út, amit látunk Kolozsvárig és Kolozsvártól idáig – Valahonnan Valahová – egy nagyszerű életművet létrehozó építész útja, és egyben egy csendes művészé, aki tudja, hogy csak az teszi teljessé az életet, ha képesek vagyunk megőrizni ifjúkori vágyainkat, és soha nem hagyjuk el azokat.

Várnegyed Galéria 2019. augusztus 29.